Πανελλήνιες 2019

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

ΘΕΜΑ Α

A1α.

1.ΛΑΘΟΣ

2.ΣΩΣΤΟ

3.ΣΩΣΤΟ

4.ΛΑΘΟΣ

5.ΣΩΣΤΟ

A2.β.

1. ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα·
2. ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν
3. Ἀπορίᾳ οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἥντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι
4. Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν
5. ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται

ΘΕΜΑ Β

B1.

Μετά τη δημιουργία των όντων στο εσωτερικό της γης, οι θεοί ζητούν από τα δύο αδέλφια, τον Προμηθέα και τον Επιμηθέα να μοιράσουν στα έμβια όντα ιδιότητες πριν αυτά βγουν στο φως. ο Επιμηθέας (ἐπί + μῆτις) σκέφτεται αφού πρώτα έχει ενεργήσει, είναι μάλλον αστόχαστος, απερίσκεπτος , επιπόλαιος και παρορμητικός. Ήδη την αρχή της ενότητας τονίζεται η φυσική κατωτερότητα του ανθρώπου στην οποία βρέθηκε ο άνθρωπος εξαιτίας της απρονοησίας του Επιμηθέα. Η πνευματική κατωτερότητα του Επιμηθέα φαίνεται στις φράσεις «Ἄτε οὐ πάνυ σοφός ὢν», «ἔλαθεν ..», «ἠπόρει ..», «Ἀποροῦντι ..».Ο Πρωταγόρας με το σχήμα λιτότητας («Ἄτε οὐ πάνυ

Φροντιστήρια Αργύρη Σιρδάρη

σοφός ὢν») δίνει με πιο ήπιο ύφος τον χαρακτηρισμό του Επιμηθέα ,καθώς στην κατανομή των ιδιοτήτων στα ζώα φαίνεται ότι λειτούργησε με σύνεση δίνοντας όλα τα απαραίτητα εφόδια ,ώστε να προστατευτούν από την αλληλοεξόντωση , από τα καιρικά φαινόμενα , να εξασφαλίσουν την τροφή τους και τη διαιώνιση του είδους τους.Ενώ, λοιπόν, ο Επιμηθέας μοίρασε με σοφία όλα τα απαραίτητα εφόδια στα ζώα(«ἐμμελῶς»), στο τέλος διαπίστωσε το αδιέξοδο το οποίο βρισκόταν («ἠπόρει ὅ,τι χρήσαιτο»), γιατί άφησε τον άνθρωπο χωρίς κανένα βιολογικό εφόδιο(«ἀκόσμητον»). Στο σημείο αυτό φαίνεται ότι κατά τον Πρωταγόρα, ο άνθρωπος έχει τα λιγότερα φυσικά εφόδια για να επιβιώσει ως είδος στη φύση. Η φυσική ένδεια του ανθρώπου δηλώνει ότι η ύπαρξη του εξαρτάται από τον ίδιο και όχι από τη φύση.

Ενώ, λοιπόν, ο Επιμηθέας βρίσκεται σε αδιέξοδο σχετικά με την κατάσταση του ανθρώπου, έρχεται ο αδελφός του, ο Προμηθέας για να επιθεωρήσει το έργο του Επιμηθέα και βλέπει ότι ο άνθρωπος είναι γυμνός, ανυπόδητος, χωρίς στρωσίδια και χωρίς όπλα («γυμνόν τέ και ἀνυπόδητον και ἄστρωτον και ἄοπλον»). Αντίθετα, όλα τα ζώα ήταν εφοδιασμένα με αρμονικό τρόπο («ἐμμελῶς»), ώστε να διασφαλίζεται η επιβίωση τους.

Ο άνθρωπος, σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, ήταν το πιο ελλιπές και το πιο απροστάτευτο από όλα τα έμβια όντα («ἀκόσμητον»). Ήταν εκτεθειμένος στους περιβαλλοντικούς κινδύνους, καθώς δε διέθετε κανένα φυσικό εφόδιο όταν, με το πλήρωμα του χρόνου («εἱμαρμένη μέρα»), θα έπρεπε να εξέλθει από τη γη και να ανέβει στο φως.

Αξίζει ,τέλος ,να σημειωθεί ότι στο σημείο «κλοπῆς δίκη μετῆλθεν» ο Πρωταγόρας σύντομα και λιτά αναφέρεται στο ότι ο Προμηθέας δικάστηκε, εξαιτίας της απρονοησίας του αδελφού του. **(+ σχόλιο βιβλίου, σελ. 69**).

Β2.

Όταν ο Προμηθέας αντιλαμβάνεται το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε η διανομή των ιδιοτήτων από τον Επιμηθέα, αποφασίζει να κλέψει από το εργαστήρι της Αθηνάς και του Ηφαίστου την έντεχνη σοφία και τη φωτιά, για να βοηθήσει τον άνθρωπο να επιβιώσει και να εξελιχθεί.

Ως «από μηχανής θεός», λοιπόν, ο Προμηθέας κλέβει τη φωτιά, από το εργαστήριο του Ηφαίστου, τον θεό των τεχνικών κατασκευών τον δημιουργό – τεχνίτη

Φροντιστήρια Αρχιμήδης

θεό. Έτσι, έδωσε στον άνθρωπο την απαραίτητη προϋπόθεση για την επεξεργασία κάθε υλικού και τη δημιουργία κάθε τεχνολογικού επιτεύγματος.

Όμως, το πιο σημαντικό είναι ότι έκλεψε την «ἔντεχνον σοφίαν» από τη θεά Αθηνά, τη θεά της σοφίας, της πνευματικής δημιουργίας και των τεχνικών γνώσεων. **(+ σχόλιο βιβλίου, σελ. 69_ἔντεχνον σοφίαν·** *ἔντεχνος*: ο μέσα στα όρια της τέχνης, έμπειρος, επιδέξιος. - *ἔντεχνος σοφία*: η σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, η σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός *ἔντεχνος* επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει επομένως πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί, και όχι αυτήν που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία.) Η έντεχνη σοφία είναι η πρακτική σοφία, οι τεχνικές γνώσεις που υποκαθιστούν την έλλειψη φυσικών όπλων προσαρμογής του ανθρώπου στο περιβάλλον. Κατανοούμε, λοιπόν, τον όρο ως τεχνογνωσία, η οποία επιτρέπει τον άνθρωπο να προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του. Ιδιαίτερα, η τεχνογνωσία συνδέεται με τις τεχνικές δεξιότητες και την κατασκευαστική ικανότητα του ανθρώπου. Ο άνθρωπος, λοιπόν, είναι πλέον σε θέση να κατασκευάζει σπίτια, εργαλεία, όπλα, να καλλιεργεί τη γη και να επινοεί συστήματα όπως η γλώσσα, η γραφή, οι αριθμοί (τεχνικός πολιτισμός).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η φωτιά και η έντεχνη σοφία δόθηκαν μαζί στον άνθρωπο, γιατί δεν γινόταν το ένα να χρησιμοποιηθεί χωρίς το άλλα (σύζευξη φωτιάς και τεχνικών γνώσεων) («ἀμήχανον…γενέσθαι»). Έτσι, ο άνθρωπος κατάφερε και τιθάσευσε τη φύση του και τα ένστικτα του, οργάνωσε τον αγώνα της επιβίωσης του και το σπουδαιότερο έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία και την εξέλιξη του πολιτισμού του.

Ο άνθρωπος, με την παρέμβαση του Προμηθέα, απέκτησε την «περί τον βίον σοφίαν», δηλαδή τις χρήσιμες εκείνες γνώσεις, για να αντισταθμίσει την έλλειψη των φυσικών εφοδίων προσαρμογής στο περιβάλλον. Όμως, ο Προμηθέας δεν κατάφερε να δώσει στον άνθρωπο το ύψιστο δώρο της πολιτικής τέχνης, το οποίο φυλασσόταν καλά από την Δία. Η κλοπή των τεχνικών γνώσεων συνέβη σε μια πρώιμη, προκοινωνική φάση, αντίθετα με την πολιτική αρετή που κατακτήθηκε σε μεταγενέστερο στάδιο. Άλλωστε, η σπουδαιότητα της τελευταία φαίνεται από το ότι την κατείχε ο Δίας και την προστάτευαν τα όργανα της εξουσίας του, η Βία και το Κράτος. Αυτά συμβολίζουν

Φροντιστήρια Αργύρη Σιρδάρη

την επίπονη και δύσκολη προσπάθεια του ανθρώπου να κατακτήσει την πολιτική τέχνη, δηλαδή τις γνώσεις για την οργάνωση των πολιτικών κοινωνιών και την ανάπτυξη του πνευματικού πολιτισμού.

Αξίζει να προσέξουμε στο σημείο αυτό τον όρο «ἔμπυρος τέχνη» που χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας. Η φράση εκφράζει την εφαρμοσμένη, κατασκευαστική εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας, την πρακτική εφαρμογή των τεχνικών γνώσεων με τη χρήση της φωτιάς. Άρα, μάλλον είχε στο μυαλό του αυτό που σήμερα ονομάζουμε τεχνολογία, τηρουμένων των αναλογιών της εποχής.

«εἰς δε το τῆς Ἀθηνᾶς και Ἡφαίστου..»: οι δύο θεοί στην αρχαιότητα συνδεόταν πολύ στενά και σε πολλά μέρη υπήρχαν κοινές λατρευτικές τελετές για αυτούς. Η αναφορά σε αυτούς δηλώνει ότι η κοινότητα των θεών ήταν οργανωμένη βάσει ενός καταμερισμού εργασιών. Ο Δίας κατείχε την ύψιστη πολιτική τέχνη και η Αθηνά και ο Ήφαιστος καταγινόταν με τις τέχνες που σχετιζόταν με την αντιμετώπιση των καθημερινών βιοτικών αναγκών και την κατασκευαστική ικανότητα.

Β3.

α. ΣΩΣΤΟ

β. ΣΩΣΤΟ

γ. ΛΑΘΟΣ

δ. ΣΩΣΤΟ

ε .ΛΑΘΟΣ

Β4.

εἱμαρμένη : μερίδιο

ἐξιέναι : εισιτήριο

ἔσχεν :σχήμα

κλέπτει: κλεψύδρα

λαθών : λήθη

Φροντιστήρια Αργυρόπουλη

Β5.

Ο Προμηθέας είναι αυτός που πρώτα σκέφτεται και μετά ενεργεί, όπως φανερώνει και το όνομα του (πρό + μῆτις = σκέψη). Είναι, λοιπόν, ο προνοητικός, σώφρον, συνετός και προσεκτικός, που παρουσιάζεται ως ευεργέτης των ανθρώπων, καθώς με τα δώρα του στους ανθρώπους, τη φωτιά και την έντεχνη σοφία τους βοήθησε να επιβιώσουν και να αναπτύξουν πολιτισμό.

Στο πρωτότυπο κείμενο τα «δώρα» του Προμηθέα, προϊόν κλοπής από την Αθηνά και τον Ήφαιστο(«κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί»),καθιστούν τον άνθρωπο ικανό να επεμβαίνει στη φύση, να προσπαθεί να την αλλάξει και να καλυτερέψει τη ζωή του.(«περὶ τὸν βίον σοφίαν»). Βοήθησαν τον άνθρωπο να αντιμετωπίσει τη φύση και να θέσει τα θεμέλια του υλικοτεχνικού πολιτισμού. Ωστόσο, ούτε με αυτά κατάφερε να επιβληθεί στη φύση και να υπερασπιστεί αποτελεσματικά την ύπαρξη του, να αντιμετωπίσει τα θηρία και να οργανώσει πολιτικές κοινωνίες.(«τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν»). Ο Προμηθέας έδωσε στον άνθρωπο τη δυνατότητα όχι απλώς να επιβιώσει, αλλά και να διαφοροποιηθεί από τους άλλους ζωικούς οργανισμούς, δημιουργώντας θεμελιώδεις μορφές πολιτισμού. Η βασική αρχή που προϋποτίθεται στον μύθο για τον Προμηθέα είναι ότι ο άνθρωπος δημιουργεί τον εαυτό του και τον κόσμο του. Το παράδειγμα του Προμηθέα εκφράζει επίσης τα αιτήματα του ανθρωπισμού, καθώς ο Προμηθέας αναπτύσσει και ενισχύει το ανεξάρτητο και φιλάνθρωπο ήθος του με την πρόθεση να απαλλάξει τους συνανθρώπους του από την υποταγή στη φύση, δηλαδή σε μια άλογη μορφή αυθεντίας. Αξιοσημείωτη η τριπλή επανάληψη της απορίας στο κείμενο: ἠπόρει, ἀποροῦντι, ἀπορίᾳ.(«Ἀπορίᾳ οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς» , ἠπόρει , Ἀποροῦντι) με την οποία δηλώνεται η αγωνία του Προμηθέα για τον άνθρωπο και εκφράζεται ο ανθρωπισμός του Πρωταγόρα.

Στο δοθέν απόσπασμα από τον «Προμηθέα Δεσμώτη» του Αισχύλου ο ίδιος Προμηθέας περιγράφει την κατάσταση των ανθρώπων, πριν τη σωτήρια παρέμβασή του (« θα ξαφνιαστείς ακούγοντας τι τέχνες και τεχνάσματα σκαρφίστηκα»).Οι άνθρωποι παρουσιάζονται ,όπως και στο πρωτότυπο κείμενο του «Πρωταγόρα», αβοήθητοι , αδύναμοι να διαχειριστούν της δυσκολίες της επιβίωσης.(«δεν είχαν γιατρικό …αρρώστιες»).Το δώρο της φωτιάς φαίνεται αρχικά ότι βοήθησε τον άνθρωπο να αναπτύξει την ιατρική τέχνη , να δώσει απαντήσεις και να εξηγήσει τον κόσμο γύρω του .(«Και τα πολυάριθμα…του δρόμου.»).Στη συνέχεια τονίζει τη συμβολή του (« να το έργο μου» , «ποιος άλλος θα'λεγε …δωρεές του Προμηθέα) στην ανάπτυξη της μεταλλουργίας («και ό,τι πολύτιμο …το χρυσάφι»)και της κατασκευαστικής ικανότητας και εξασφάλισε τα μέσα για την επιβίωσή του. Και στα δύο κείμενα ,λοιπόν , διαφαίνεται ο ανθρωπισμός του Προμηθέα και επιβεβαιώνεται ο χαρακτηρισμός του ευεργέτη του ανθρώπινου είδους.

Φροντιστήρια Αργύρη Σιρδάρη

ΘΕΜΑ Γ

Γ1.

Εγώ, λοιπόν, είμαι απλός πολίτης, βέβαια, γνωρίζω, όμως, ότι είναι σπουδαιότερο να διδάσκεται κάποιος την αρετή (αγαθό) μέσω της δικής του φύσης και δευτερευόντως (είναι σπουδαιότερο να διδάσκεται κάποιος την αρετή) από αυτούς που κατέχουν κάποιο αγαθό με αληθινό τρόπο περισσότερο, παρά από αυτούς που μπορούν να εξαπατούν με την τέχνη. Ίσως τα λόγια μου να μην μοιάζουν με αυτά των σοφιστών / ίσως δε μιλώ με λόγια παρόμοια με των σοφιστών. Και ούτε επιδιώκω αυτό.

Γ2.

Στο απόσπασμα από το έργο «Κυνηγετικός» ο Ξενοφώντας υπερασπίζεται το διδακτικό του έργο απέναντι στις μεθόδους των σοφιστών. Αρχικά εκφράζει την έκπληξή του («θαυμάζω») για αυτούς που αποκαλούνται σοφιστές και ισχυρίζονται ότι οδηγούν τους νέους προς την αρετή , ενώ τους οδηγούν στην αντίθετη κατεύθυνση. («φασὶ μὲν ἐπ’ ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ’ ἐπὶ τοὐναντίον·»).Επικρίνει τους σοφιστές λέγοντας ότι δεν παρέχουν γνώσεις με τις οποίες διαπλάθουν ενάρετους πολίτες («οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρὴ ἀγαθοὺς γίγνεσθαι»).Αντίθετα οι γνώσεις που προσφέρουν είναι άσκοπες («περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται») και οδηγούν τους νέους σε ανούσιες απολαύσεις που τους απομακρύνουν από την αρετή. («αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναί, ἀρετὴ δ’ οὐκ ἔνι»).Επίσης αποδοκιμάζει την εμμονή τους στην αναζήτηση εντυπωσιακών λέξεων που στερούνται ουσίας και ηθικού περιεχομένου.(« μέμφομαι οὖν αὐτοῖς τὰ μὲν μεγάλα μειζόνως· περὶ δὲ ὧν γράφουσιν, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται, γνῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ’ ἀρετήν, οὐδαμοῦ.»).

Γ3.

α. ἄνδρας , οὕστινας ,γράμμα , οὗ

β. ἑωράκαμεν - ἴδωμεν

ἐποίησαν - ποιήσωσι

παρέχονται – παράσχωσιν

Γ4.

α . Δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο εἰ , εκφέρεται με ευκτική («ἔχοιεν») και μαζί με το ρήμα της κύριας πρότασης δημιουργούν ένα υποθετικό λόγο που δηλώνει απλή σκέψη του λέγοντος. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης στο ρήμα της κύριας πρότασης.

Προσδοκώμενο: ἂν …ἔχωσιν , οὐ παιδεύσει (οριστική μέλλοντα), ἢ οὐκ ἄν παιδεύσειε (δυνητική ευκτική ως μελλοντική έκφραση).

β . Η σύνταξη της πρότασης είναι παθητική (γέγραπται :Παρακείμενος παθητικής φωνής) .Υποκείμενο του ρήματος είναι το «πολλά» (αττική σύνταξη) και δηλώνεται το ποιητικό αίτιο με δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου(«αὐτοῖς»).

Ενεργητική σύνταξη: Αὐτοί πολλά γεγράφασι.

Φροντιστήρια Αργύρη Σιρδάρη

Ο αγώνας συνεχίζεται…